

17. MAANANTAINA 21. HELMIKUUTA 2000

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1)	Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta.....	325
	Hallituksen esitys HE 172/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2000 vp	
2)	Hallituksen esitys laiksi valtakunnanoikeudesta ja ministerivastuuasioiden käsittelystä	325
	Hallituksen esitys HE 185/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 3/2000 vp	
3)	Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta	325
	Hallituksen esitys HE 177/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2000 vp	
4)	Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	325
	Hallituksen esitys HE 175/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 6/2000 vp	
5)	Hallituksen esitys tuomareiden nimittämistä koskevaksi lainsäädännöksi	326
	Hallituksen esitys HE 109/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 1/2000 vp	

- 6) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 37 luvun 12 §:n muuttamisesta. 334
Hallituksen esitys HE 154/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/2000 vp
- 7) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta 334
Hallituksen esitys HE 188/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 1/2000 vp
- 8) Hallituksen esitys laiksi valtion liikelaitoksista annetun lain 3 §:n ja 8 §:n 1 momentin muuttamisesta 334
Hallituksen esitys HE 4/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 2/2000 vp
- 9) Hallituksen esitys laiksi tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 334
Hallituksen esitys HE 176/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/2000 vp
- 10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta 335
Hallituksen esitys HE 189/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/2000 vp
- 11) Hallituksen esitys laiksi kunnan kiinteistöinsinööristä annetun lain muuttamisesta 335
Hallituksen esitys HE 180/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 1/2000 vp
- 12) Hallituksen esitys laeiksi valmiuslain, puolustustilalain ja pelastustoimilain muuttamisesta 335
Hallituksen esitys HE 186/1999 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 1/2000 vp
- 13) Hallituksen esitys Latvian kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 336
Hallituksen esitys HE 192/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 2/2000 vp
- 14) Hallituksen esitys laeiksi vakuutuslainsäädännön ja eläkesäätiölain muuttamisesta 336
Hallituksen esitys HE 136/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 3/2000 vp
- 15) Hallituksen esitys panostajalain muuttamisesta 336
Hallituksen esitys HE 169/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 1/2000 vp

Ainoa käsittely

- 16) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan vaalisäännöksi. 336
 Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 3/1999 vp
 Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 5/2000 vp
- 17) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännöksi..... 337
 Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/1999 vp
 Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 7/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuhuuto

Nimenuhudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
 Hannu Aho /kesk
 Sulo Aittoniemi /alk
 Janina Andersson /vihr
 Pirjo-Riitta Antvuori /kok
 Maria Kaisa Aula /kesk
 Jouni Backman /sd
 Eva Biaudet /r
 Tuija Brax /vihr
 Mikko Elo /sd
 Nils-Anders Granvik /r
 Tuula Haatainen /sd
 Tarja Halonen /sd
 Olli-Pekka Heinonen /kok
 Anne Huotari /vas
 Jorma Huuhtanen /kesk
 Liisa Hyssälä /kesk
 Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
 Liisa Jaakonsaari /sd
 Gunnar Jansson /r
 Anneli Jäätteenmäki /kesk
 Timo Kalli /kesk
 Reijo Kallio /sd
 Erkki Kanerva /sd
 Kyösti Karjula /kesk
 Tarja Kautto /sd
 Kimmo Kiljunen /sd

Mari Kiviniemi /kesk
 Martti Korhonen /vas
 Riitta Korhonen /kok
 Juha Korkeaoja /kesk
 Lauri Kähkönen /sd
 Seppo Kääriäinen /kesk
 Reijo Laitinen /sd
 Johannes Leppänen /kesk
 Leena Luhtanen /sd
 Pehr Löf /r
 Sinikka Mönkkäre /sd
 Sauli Niinistö /kok
 Pekka Nousiainen /kesk
 Tuija Nurmi /kok
 Pirkko Peltomo /sd
 Veijo Puhjo /vas
 Susanna Rahkonen /sd
 Kari Rajamäki /sd
 Aulis Ranta-Muotio /kesk
 Antti Rantakangas /kesk
 Maija-Liisa Rask /sd
 Leena Rauhala /skl
 Juha Rehula /kesk
 Tero Rönni /sd
 Pauli Saapunki /kesk
 Petri Salo /kok
 Kimmo Sasi /kok
 Ismo Seivästö /skl
 Katja Syvärinen /vas
 Säde Tahvanainen /sd
 Hannu Takkula /kesk
 Kari Urpilainen /sd
 Jukka Vihriälä /kesk
 Jari Vilén /kok
 Lasse Virén /kok

Nimihuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Leena Rauhala /skl
Kyösti Karjula /kesk

Virkatehtävät

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

21.2. edustajat
Olli-Pekka Heinonen /kok
Martti Korhonen /vas
Sinikka Mönkäre /sd
Maija Rask /sd
Kimmo Sasi /kok

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Puhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa

21.2. edustajat
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Pirkko Peltomo /sd
21. ja 22.2. edustaja
Hannu Takkula /kesk
21.—25.2. edustaja
Leena Luhtanen /sd

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

21.2. edustajat
Esko Aho /kesk
Hannu Aho /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Jouni Backman /sd
Eva Biaudet /r
Tuija Brax /vihr
Nils-Anders Granvik /r

Anne Huotari /vas
Jorma Huuhtanen /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Timo Kalli /kesk
Reijo Kallio /sd
Erkki Kanerva /sd
Kyösti Karjula /kesk
Kimmo Kiljunen /sd
Riitta Korhonen /kok
Juha Korkea-aho /kesk
Lauri Kähkönen /sd
Reijo Laitinen /sd
Johannes Leppänen /kesk
Pehr Löfv /r
Sauli Niinistö /kok
Pekka Nousiainen /kesk
Tuija Nurmi /kok
Veijo Puhjo /vas
Kari Rajamäki /sd
Antti Rantakangas /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Leena Rauhala /skl
Tero Rönkä /sd
Petri Salo /kok
Ismo Seivästö /skl
Katja Syvärinen /vas
Kari Urpilainen /sd
Jari Vilén /kok
21. ja 22. 2. edustajat
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Tuula Haatainen /sd
Juha Rehula /kesk
21.—23.2. edustaja
Säde Tahvanainen /sd
21.—25.2. edustajat
Mikko Elo /sd
Lasse Virén /kok
21.2—31.8. edustaja
Susanna Rahkonen /sd (äitiysloma)
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:**1) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 172/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi valtakunnan oikeudesta ja ministerivastuuasioiden käsitteistä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 185/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 3/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi rajavartiolaitoksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 177/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 175/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 6/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 17) asiasta.

Keskustelu:

¹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Laki ei sinällään sisällä kovinkaan paljon uutta; lähinnä ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle nykyisin asetuksella säädettyjä tehtäviä. Mutta kiinnittäisin huomiota erääseen asiaan, jota ei näitten asioiden yhteydessä useinkaan ole tuotu esille, ja se on se, millä tavoin oikeuskansleri valitaan tehtävään. Talonpoikaisjärjellä ajateltuna tuntuu mielestäni aika omituiselta, kun lukee lain 2 §:n "Oikeuskanslerin tehtävät" ja kun muistaa, miten hänet valitaan, nimitetään toistaiseksi. Ne henkilöt esittävät ja se henkilö nimittää, joita valvomaan hänet asetetaan. Mielestäni asia olisi kyllä saanut hieman enemmänkin tulla esiin keskusteluissa, joita on käyty. En löytänyt asiasta mitään mainintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys tuomareiden nimittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys HE 109/1999 vp

Lakivaliokunnan mietintö LaVM 1/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Esko Helle /vas:** Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on käsitellyt tuomarien nimittämisasiaa loka—marraskuusta asti ja on päätenyt ainakin mietintönsä perusteluissa nähdäkseni aika oma-laatuiseen yhteiskuntanäkemykseen. Näkemys on mielestäni väärä ja vino.

Mietinnön samoin kuin koko lain julkisuudessa tapahtuneen käsittelyn pohjana on ollut pitkälti se, että jos jonkin asian valmistelussa tai siitä päättämässä on mukana kansanedustajia, ministereitä, niin sanottuja poliitikkoja, asia saastuu, se muuttuu epämääräiseksi, epäilyttäväksi, motiivit, joilla päätöksiä on tehty, ovat kyseenalaisia jne. Se tavallaan saastuu. Mietintö, jota nyt käsittelemme, nähdäkseni perustuu juuri tälle näkemykselle.

Eipä silti, sama näkemys on nykyään levinnyt aika laajalle valtionhallinnossa ja myös kuntien hallinnossa. Viitataan siihen, että aika usein esimerkiksi valtionyhtiöiden tai valtion laitosten samoin kuin kuntien vastaavien kohdalla puhutaan siitä, että sinne pitää saada ulkopuolista asiantuntemusta, ulkopuolista päätösvoimaa jne. Toisin sanoen katsotaan, että vaikka se tehtävä, jota nämä yhtiöt tai laitokset hoitavat, kuuluu hyvin selvästi valtion taikka kunnan toimialaan, niin kansanedustajat tai kunnanvaltuutetut eivät ole kelpollisia päättämään tuon toiminnan puitteista tai ainakaan yksityiskohdista, vaan sinne haetaan niin sanottuja ulkopuolisia, jotka näissä tapauksissa usein ovat liike-elämän edustajia ja joitten objektiivisuus voidaan tietysti asettaa yhtä hyvin kyseenalaiseksi kuin niin sanottujen poliitikkojenkin objektiivisuus usein asetetaan.

Tuomioistuinlaitoksen osalta lähtökohtana näyttää olevan se, että kaiken tulisi tapahtua organisaation sisällä ja organisaation omin voimin. Nimenomaan tuomarien nimitysten pitäisi tuo-

mioistuinlaitoksen oman näkemyksen mukaan olla yksin niiden päätettävissä. Niin sanottuja ulkopuolisia kartetaan.

Aivan samalla tavalla me olemme joutuneet täällä käsittelemään takavuosina muun muassa Suomen Pankkia koskevaa lainsäädäntöä taikka esimerkiksi Euroopan keskuspankin toimintaa. Suomen Pankkia koskevaa lakia käsiteltäessä eräät asiantuntijat, pankkimiehet mukaan lukien, kirkkain silmin väittivät, että koska eduskunta valitsee Suomen Pankille pankkivaltuuston, niin Suomen Pankin toiminta tulee riippuvaiseksi poliittisesta päätöksenteosta. Se on muka kyseenalaista ja Suomen Pankin riippumattomuus on suuressa vaarassa. No, me hyvin tiedämme, että näin ei ole siitä huolimatta, että edelleen eduskunta valitsee pankkivaltuuston Suomen Pankille.

Hauska piirre tässä tuomarinimityslakieskustelussa on ollut se, että politiikan saastaisuutta on pidetty hyvin ilmeisenä ja todennäköisenä juuri silloin, jos valtioneuvosto eli ministerit ovat tässä prosessissa mukana, ja on pelätty, että tuomijäseninen ja usein monia puolueita sisältävä valtioneuvosto asiattomasti murentaisi tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden, kun se hallituksen esityksen mukaan nimittäisi tuomarivalintalautakunnan ja toisaalta sitten ... (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, ed. Helle, mutta kyllä minun nyt täytyy huomauttaa, arvoisat edustajat, että täällä on sellainen hälinä huolimatta siitä, että joukkomme on näin harventunut, että kehoitan teitä kuuntelemaan ja käymään ulkopuolella salin yksityiset keskustelut. Ed. Helle, olkaa hyvä ja jatkakaa!

Puhuja: Kiitoksia, rouva puhemies! Totesin juuri, että on pelätty, että monijäseninen, useimmiten monia puolueita sisältävä valtioneuvosto asiattomasti murentaisi tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden, kun se hallituksen esityksen mukaan nimittäisi tuomarivalintalautakunnan ja toisaalta välittäisi tuomarivalintalautakunnan esitykset tasavallan presidentille niin, että valtioneuvosto voisi poiketa esityksessään lautakunnan esityksestä.

Korostan tässä yhteydessä sanaa "asiattomasti", joka esiintyy lakivaliokunnan mietinnössä ja jota sanaa myös lakivaliokunnan puheenjohtaja korosti perjantain keskustelussa useamman ker-

ran tässä. Minusta tämäntapainen luonnehdinta, joka mietintöön liittyy, ei ole asianmukainen eikä voi vastata eduskunnan näkemystä tästä asiasta.

Toisaalta missään vaiheessa tässä keskustelussa en ole havainnut, että yksikään tuomari tai poliitikko olisi asettanut kyseenalaiseksi tasavallan presidentin suvereenia mahdollisuutta suosia tuomarinnimityksissä haluamiaan tahoja. Presidentillä on täysi oikeus poiketa niin lautakunnan kuin valtioneuvostonkin esityksistä lopullisia nimityksiä tehdessään. Näyttää siltä, että monet tuomaritkin luulevat, että tasavallan presidentti on politiikan eli tavallaan yhteiskunnan ulkopuolella oleva jumala, joka on erehtymätön ja joka hallitsee objektiivisen totuuden. Mutta me ymmärtääkseni tiedämme, että myös tasavallan presidentti on poliitikko. Tuo instituutio ei ole politiikan ylä- eikä ulkopuolella. Se on kiistämättä politiikan huipulla, mutta politiikan raamien sisällä. Tehtävä on poliittinen luottamustehtävä, kuten hyvin näimme tässä viime kuukausien aikana.

Yleinen käsitys siis näyttää olevan todella, että presidentti olisi politiikan ulkopuolella. Mutta eipä silti, tuomioistuinlaitoksessa toimivat tuomarit näyttävät, ainakin lakivaliokunnan mietinnön perustelujen mukaan, olevan sitä mieltä, että myös heillä itsellään on tuo sama edellä mainittu jumalainen objektiivisuuden lahja, jonka he tosin sitten epäilevät kyllä puuttuvan muilta lakimiehiltä, esimerkiksi syyttäjäiltä tai asianajajilta. Näinhän mietintö hyvin selkeäsanaisesti toteaa. On toisaalta oikein hyvä, että lakivaliokunta ei ole mietintöönsä kirjoittanut sitä näkemystä, mikä tuomarikunnalla saattaa olla poliitikoista.

On syytä vielä huomauttaa se, että nyt kun lakivaliokunta on muuttanut hallituksen esitystä tuomarivalintalautakunnan nimittämisen osalta, asiallisesti ottaen korkeimmat oikeudet, jotka käytännössä pitkälti itse täydentävät itseään, tulevat nimittämään yli puolet lautakunnan jäsenistä. Muodollisestihan se tulee tapahtumaan kyllä valtioneuvoston toimesta. Kun mietinnössä puhutaan useassa kohdassa avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä, niin suvaitsen epäillä, että se prosessi, mikä oikeusistuimien sisällä tapahtuu silloin, kun ne nimittävät omia ehdokkaitaan valintalautakuntaan, ei ole kovin avoin. En usko, että sitä tiedotusvälineissä ruoditaan, kun taas olen varma siitä, että jos hallituksen alkuperäinen esitys olisi tältä osin toteutunut, lehdistö, mediat, olisivat seuranneet hyvin tarkkaan sitä prosessia, jol-

la valtioneuvosto lautakunnan nimittämisen olisi suorittanut. Toisin sanoen nimitysprosessi menee nyt enemmän pimentoon kuin hallituksen alkuperäisen esityksen mukaan minun käsitykseni mukaan olisi käynyt.

Tämän lain käsittelyn yhteydessä on puhuttu myös, että tuomioistuinten työn arvostus on vähentynyt, ja sitähan eräät mielipidetiedustelut kyllä osoittavat. Toisaalta on epäilty, että tuo arvostuksen väheneminen kiihtyisi, nopeutuisi, kun tuomareitten nimittämisprosessi muuttuu niin kuin se nyt tulee muuttumaan. Tätä en usko. Oletan niin, että tuomioistuinten arvostuksen muutos kyllä tulee riippumaan paljon paljon enemmän siitä, miten tuomioistuimet onnistuvat tehtävässään, miten ne onnistuvat perustelevaan tuomionsa, päätöksensä, ja miten ne onnistuvat perustelevaan myös nimitysprosessin toimivuuden.

Toisaalta voisi lopuksi onnitella korkeimpia oikeuksia, että ne ovat onnistuneet lobbauksessaan niin hyvin kuin nyt näyttää tapahtuneen. Aikaisemmin tuon tapaista toimintaa sanottiin ulkoparlamentaarisesti toiminnaksi, painostukseksi. Toisaalta olen ollut hämmästynyt siitä alistuneisuudesta, jota lakivaliokunta on tuon painostuksen vallitessa osoittanut. Siltä ainakin sivusta katsoen näyttää. Perjantain istunnossa kuvattiin parissakin puheenvuorossa tuota omituista tapahtumasarjaa ja niitä näkemyksiä, joita lakivaliokunnan sisällä tästä painostuksesta oli, miten se otettiin vastaan.

Kuten edellä kuullusta käy jo selville, olisin halunnut kehitettävän tuomarivalintalautakunnan nimitystä hallituksen alkuperäisen pykälän pohjalta, mutta toiseen suuntaan kuin lakivaliokunta on tehnyt. Edellä olevasta käy varmasti ilmi myös se, että en voi allekirjoittaa sitä näkökulmaa, mikä lakivaliokunnan mietinnön perusteluissa on. Tietääkseni eräiltä osin näitä perusteluja tullaan tämän keskustelun kuluessa myös muuttamaan, joten olkoonpa se asia nyt tältä osin siinä.

² **Oikeusministeri Johannes Koskinen:** Arvoisa puhemies! Ed. Helle kiinnitti varsin perustellusti erinäisiin kohtiin huomiota tuossa esityksessä. Paria kohtaa vastaan kuitenkin replikoisin.

Ensinnäkin korkeimpien oikeuksien sananvalta näissä muutoksissa ei ollut niin ratkaiseva kuin ed. Helle väitti. Ne toki lobbasivat vahvasti, mutta tämä malli on kuitenkin huomattavasti tasapai-

noisempi kuin niiden tavoittelema. Tässä valintalautakunnan asettamisvalta kuitenkin on valtioneuvostolla. Siellä on tämä yhteensovittamistehävä, eivätkä korkeimmat oikeudet sanele lautakunnan enemmistöä, niin kuin ed. Helle väitti, vaan se ehdottaa suoraan kuitenkin vain kahta 12:sta.

Sitten muutos, mitä tässä käytännössä tapahtuu, kaventaa enemmänkin hovioikeuksien valtaa. Tällä hetkellä hovioikeuksien ehdollepano on ollut ratkaiseva, jonka mukaan alioikeus- ja hovioikeustuomarit on nimitetty. Korkeimmassa oikeudessa lähinnä on kiistelty siitä, muutaanko ja kuinka varovasti ehdollepanoja, poiketaanko siitä järjestyksestä, jonka hovioikeus on asettanut. Useimmat tilanteet, joissa muutoksia on tehty, ovat olleet juuri sen tyyppisiä, että on jossakin toisessa hovioikeudessa, sen toimipiirissä, ansioitunut nostettu tasavertaiseen asemaan sen alueen hovioikeuden lausuntoon verrattuna, jossa nimitettävän tuomarin asemapaikka on. Tässä mielessä nyt valtakunnallisesti toimiva tuomarinvalintalautakunta automaattisesti asettaa ehdokkaat samalle viivalle ja tämän kaltaiset tarpeet poistuvat.

Korkeimpien oikeuksien nimityksiä sinänsä tehtäessä on tämä kammoksuttu poliittinen yhteydenpito ollut tiiviimpää. Muistamme presidentin Kekkonen ajalta hyvinkin vahvan toimeenpanovallan otteen siitä, minkälaisia nimityksiä korkeimpiin oikeuksiin tehtiin. Vuosikymmenten mittaan tämä yhteys on vaihdellut, mutta edelleenkin juuri näiden osalta käydään keskusteluja tuomiovallan ja hallitusvallan edustajien kesken. Siinä suhteessa tämä esitys ei mitään muutosta tuo. Sikäli kuin alituomareiden, kärjätuomareiden, laamanniin, hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien jäsenten nimityksissä muutosta tapahtuu, se tapahtuu avoimempaan suuntaan. Perustelut, minkä takia yksi ehdokas asetetaan toisen edelle, täytyy kirjoittaa näkyviin tuomarinvalintalautakunnassa. Se on se keskeisin muutos, joka aikaansaa parempaa virkanimitysmenetelyä. Se toivottavasti näkyy siinä, että entistä avarammin rekrytointi tapahtuu tuomariehdokaiden todellisten taipumusten ja kykyjen perusteella. Sitä kautta se on omiaan jatkossa myös lisäämään kansalaisten luottamusta tuomioistuintoiminnan.

³ **Henrik Lax /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sen lisäksi, mitä oikeusmi-

nisteri Koskinen toi jo esille, haluaisin pari näkökohtaa esittää. Minun on hyvin vaikea ymmärtää, että ed. Helle vetää niin pitkälle meneviä jehot päätöksiä. Me kaikki tiedämme, kuinka erilaisia näkemyksiä tähän asiaan liittyy ja kuinka vaikeata oli löytää kompromissi, joka toimisi ja joka olisi kaikkien tahojen joten kuten hyväksyttävissä.

Yksi asia nimenomaan: Ei tässä mikään lähtökohta olisi se, että politiikka on saastaista. Mutta silloin, kun poliittisesti tehdään päätöksiä, ne on tehtävä avoimesti. Epäilykset — niin kuin näkyy esimerkiksi eilisestä Helsingin Sanomista, jossa edelleen toimittaja Himanen epäilee, hän on toista mieltä kuin ed. Helle — kohdistuivat siihen, että valtioneuvosto näkymättömällä tavalla olisi voinut manipuloida valmisteluprosessin lopputulosta. Tämähän on se, johon perustuu se kompromissi, joka yksimielisesti itse asiassa on valtiokunnassa sittemmin hyväksytty. Tämän ehkä voin lisätä.

Ministeri jo totesi tärkeimmät asiat. Miltä asia ulospäin näyttää, se on hyvin keskeistä. Siihen on nimenomaan Euroopan neuvosto kiinnittänyt huomiota. Lakivaliokunnan käsitys on, että nyt esitetty kompromissi vastaa sitä vaatimusta paremmin kuin hallituksen esitys, jossa myös lähdettiin siitä, että vain avoimesti voidaan näihin puuttua, eikä näkymättömällä tavalla poliittiselta taholta.

⁴ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn ed. Helteen käsitykseen siitä, että ei tämä minustakaan paras mahdollinen järjestely ole, ja kompromissinakin hieman tätä ihmettelen. Koko järjestelmän uudistaminenhan lähti liikkeelle siitä, että eräitä epäkohtia oli ilmennyt korkeimman oikeuden nimitämiskäytännössä. Haluttiin luoda järjestelmä, joka ei olisi sisäänpäinlämpiävä, mutta sitten korkeimmat tuomioistuimet jätettiin tämän järjestelyn ulkopuolelle. Tietysti voi sanoa, että ehkä tässä on pantu kirkko keskelle kylää, koska en ole vastaavia arvosteluja korkeimman hallinto-oikeuden nimityskäytännöstä kuullut. Tiedän, että juristikunnassa ei olla kovin tyytyväisiä tähän järjestelyyn, ja varmasti tämä tulee herättämään polemiikkia jatkossakin. Olen itsekin vähän tyytymätön tähän.

⁵ **Esko Helle /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Koskiselle ja ed. La-

xille totean korkeimpien oikeuksien mahdollisuudesta vaikuttaa lautakunnan nimityksiin, että tiedän täysin, että korkeimmat oikeudet nimittävät suoraan kaksi jäsentä, mutta ne nimittävät siten kymmenen henkilöä, joista valtioneuvoston on valittava viisi, eli seitsemän on tavallaan heidän roolissaan. Sitä tarkoitin.

Ed. Lax muun muassa puhui epäilystä, että valtioneuvosto vaikuttaa kullissien takana. Tiestyi tämä on aina mahdollista ja sellaista epäilyä voidaan aina esittää. Minusta on aika huvittavaa, että tässäkin keskustelussa ei kukaan esitä sitä epäilystä, että lopullinen nimittäjä vaikuttaisi kullissien takana. Siitä tiedämme takavuosilta, että lopullinen nimittäjä, tasavallan presidentti, on aikoinaan vaikuttanut näihin prosesseihin jo alkulähteeltä asti. Se vaara nähdäkseni on käytännössäkin ehkä suurempi kuin se, että avoimesti toimiva valtioneuvosto suhmuroi näissä asioissa.

6 Henrik Lax /r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kokkoselle ja osittain myös ed. Helteelle: Päinvastoin kuin ed. Kokkonen esitti ja mitä hyvin yleisesti on kuviteltu, ylimmät oikeudet ovat jo joitakin vuosia sitten onnistuneet muuttamaan nimityskäytäntöään juuri siihen suuntaan, johon hallituksen esitys tähtää. Tässä on ollut hyvin paljon vääriä käsityksiä liikkeellä. Sen vuoksi nimenomaan, niin kuin oikeusministeri totesi, on ollut hyvin luonnollista, että ilmoittautumisten perusteella ylimmille oikeuksille uskotaan lautakunnan tuomarijäsenen valitsemisprosessi, koska ne ovat nimenomaan osoittaneet pystyvänsä murtamaan sisäänpäinlämpiävän nimityskäytännön, mihin eivät hovioikeudet ole pystyneet.

7 Annika Lapintie /vas: Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys tuomareiden nimittämiseksi on tosiaan herättänyt kuumia tunteita puolesta ja vastaan. Hallituksen esitystä on toki valiokuntakäsittelyn aikana myös kiiteltu. Esimerkiksi iso osa käräjätuomareista, joita nimittämislaki eniten tulee koskemaan ja jotka tulevat tämän lain mukaan nimitetyksi, on puoltanut tätä.

Itse olen kokenut, että sinänsä lainsäädännön tavoitteista ei ole ollut erimielisyyttä, vaan aika yleisesti on hyväksytty ne periaatteet, että tuomarikunnan kokoonpanon pitäisi vastata muuttunutta yhteiskuntaa, lainsäädännön monimutkaistumista ja lainsäädännön lisääntymistäkin sillä tavoin, että esimerkiksi kansainväliset sopimukset

paljon enemmän vaikuttavat myös normaaliin kotimaiseen lainkäyttöön kuin aiemmin.

Itse asiassa on myös syytä muistaa, että pelkästään tuomareiden nimittäminen ei tee tuomioistuinten toimintaa hyväksyttäväksi ja kansalaisten arvostamaksi. Ehkä tärkeintä on kuitenkin se, millä tavalla tuomarit kirjoittavat tuomioita ja kansalaisille tuomioiden syytä perustelevat. Kyllä varmasti kaikkein tärkeintä on se, että alioikeustuomarit osaavat johtaa oikeudenkäyntiä niin, että ihmisillä syntyy luottamus siihen, että he saavat oikeudenmukaisen kohtelun, ja että he sen lisäksi ymmärtävät perustelut.

Jotta tämä olisi mahdollista, niin totta kai silloin on tärkeää se, miten tällaisia tuomareita löydetään. Tästä tarpeestahan on lähtenyt esitys tuomareiden uudeksi nimitysmenettelyksi. Koko lakivaliokunnan käsittelyn aikana tästä perusperiaatteesta ei mielestäni ole ollut erimielisyyttä, vaan on nähty hyvin tärkeäksi avata tuomarinura muillekin kuin niille, jotka heti valmistumisensa jälkeen ovat suuntautuneet tuomioistuinlaitoksen palvelukseen.

Korkeimmat oikeudet jätettiin todellakin, kuten ed. Kokkonen totesi, tämän lain ulkopuolelle. Itsekin olen sitä mieltä, että ehkä tulevaisuudessa noin neljän vuoden kuluttua, kun toivoimme valiokunnassa, että voidaan tarkastella, miten asia on edennyt, voidaan palata tähänkin kysymykseen. Sinänsä korkeimman oikeuden jäsenen arvosteluhan ei ole niinkään lähtenyt siitä, että tuomareiden nimittäminen olisi ongelma, vaan pikemminkin tuomareiden erottamattomuudesta ja tuomarin jääviydestä asioiden käsittelyyn. Sehän on ollut se asia, joka sieltä on esille noussut, ei ehkä niinkään se, miten korkeimpaan oikeuteen on viime vuosina valikoitunut tuomareita. Sehän on mennyt hyvään suuntaan, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi.

Ehkä keskustelu kaiken kaikkiaan kuitenkin osoittaa sen, että vaikka on tehty muutoksia esimerkiksi prosessilainsäädäntöön, niin siitä huolimatta varauksetonta luottamusta kansalaisten taholta ei tuomioistuihin kohdistu, mikä on tietenkin valitettavaa. Meidän tehtävämme on yrittää sellainen tasapainoinen ratkaisu löytää, että kansalaiset voivat luottaa siihen, että tuomioistuimet toimivat puolueettomasti ja riippumattomasti.

Perjantaina käydyn keskustelun perusteella tuntuu siltä, että lakivaliokunta, kun se on kovalta paineella pitkän ajan kuluessa tehnyt esitystä,

on ihan loppusekunneilla joutunut kiireen takia sellaiseen tilanteeseen, että emme ole kaikkia sanamuotoja riittävästi hioneet. Näissä sitten varmasti tuntuu olevan aihetta virheellisellekin tulkinnalle. Itse en ainakaan ole kokenut, että lakivaliokunta mitenkään haluaisi aliarvioida ja halveksia kansalaisten valitsemää eduskuntaa ja parlamentaarista luottamusta nauttivaa hallitusta, vaan kyseessä on kyllä ollut aito huoli siitä, että tuomareiden nimittäminen myös näyttää riippumattomalta eikä pelkästään ole sellaista.

Jotta näitä väärinkäsityksiä ei syntyisi, olemme joukko lakivaliokunnan jäseniä, jotka ovat mietintöä rustanneet, yrittäneet nyt hälventää näitä virhetulkintamahdollisuuksia. Sen vuoksi esittäisin tarkistusta ensinnä mietinnön perustelujakson "Tuomioistuinten riippumattomuus" kohtaan "Tuomareiden nimittämismenettelyn ja valtiovallan kolmijako". Sivulla 4 aika selkeästi kerrotaan siitä, mitä eri asioita riippumattomuus on ja millä tavalla se pitäisi turvata jatkossakin, eikä suinkaan mitään osapuolista haluta halventaa. Jotta väärinkäsityksen mahdollisuus sanamuotojen epätasällisyyden vuoksi saadaan pois, ehdotan, että tosiaan sivulta 5 kokonainen ensimmäinen kappale otetaan pois, koska siihen on nyt kohdistunut eniten virhetulkintaa. Ehkäpä sanamuodot ovat sitten huonosti valittuja. Teknisesti se kai sitten käy sillä tavalla, että todetaan, että eduskunta ei yhdy mainitussa kappaleessa esitettyihin perusteluihin.

Toisena väärinkäsitysten kohteena on ollut kohta, jossa pohditaan, pitäisikö tuomarivalintalautakuntaan kuulua pelkästään tuomarikunnan jäseniä vai pitäisikö siinä olla myös muita jäseniä. Lakivaliokunnassa on koko ajan hyvin selkeästi oltu sitä mieltä, että olisi hyvä ja se edesauttaisi sitä, että tuomarinvuorot avautuisi myös muille kuin niille, jotka tuomarinvuorotkessa jo ovat, jos tuomarivalintalautakuntaan kuuluisi myös asianajajakunnan ja syyttäjäkunnan edustajia. Todellakin uutena esitämme vielä, että myös oikeustieteellisen tutkimuksen ja opetuksen edustaja voisi olla lautakunnan jäsen.

Tätä asiaa perustellessa olemme ehkä vähän huolimattomasti yrittäneet kumota niitä väitteitä, miksi asianajajat ja syyttäjät eivät saisi olla tuomarivalintakautakunnan jäseniä. Perjantaisesta keskustelusta päätellen sanamuodot ovat ilmeisesti olleet huonosti valittuja ja johtaneet siihen käsitykseen, että lakivaliokunnassa kuvittelaisiin, että asianajajat ja syyttäjät eivät osaa hoi-

taa tehtäviään ja asettua lautakunnan tehtävän tasolle, vaikka päinvastoin me olemme koko ajan olleet sitä mieltä, että nimenomaan asianajajien, syyttäjien ja tutkimuksen edustus tuomarivalintalautakunnassa pitää olla. Jotta virhekesitys saataisiin pois, ehdotan, että sivulla 7 vasemmanpuoleisen palstan alimmainen kappale eli kohdan "Lautakunnan ja sen jäsenten tehtävät" ensimmäinen kappale hyväksytään näin kuuluvana:

"Lautakunnan jäsenen tehtävä ei ole luonteeltaan edunvalvontaa, vaan kysymyksessä on asiantuntijatehtävä. Sen vuoksi on tärkeää, että kaikki lautakunnan jäsenet valitaan niin, että he täyttävät eettisesti korkeat vaatimukset sekä ovat oikeamielisiä ja kykeneviä asennoitumaan avoimesti, ennakkoluulottomasti ja myönteisesti tämän uuden lainsäädännön tavoitteisiin."

Tämä vaatimus luonnollisesti koskee kaikkia lautakunnan jäseniä riippumatta siitä, kuka heidät nimeää tai kuka heidät asettaa, mistäpäin Suomea tai mistä ammattikunnasta he tulevat, kumpaa sukupuolta tai mitä kieliryhmää he edustavat.

Toivon, että molemmat muutokset voitaisiin yksimielisesti hyväksyä, koska myös lakivaliokunnan pyrkimyksenä on ollut päästä yksimieliseen esitykseen sen vuoksi, että asian luonteen takia on parempi, että niin eduskunta kuin tuomarikuntakin voivat olla sitten ehkä 20 vuoden kuluttua tyytyväisiä muutokseen ja nähdä, että se on toiminut hyvin ja että tavoitteet, joista kaikki ovat koko ajan olleet yksimielisiä, ovat päässeet toteutumaan.

8 Ville Itälä/kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lapintie puhui oikeuslaitoksen luotettavuudesta. Olen sitä mieltä, että keskustelu, joka tässä on käyty lain nyansseista, ei varmastikaan ole se merkittävin asia, miten kansalainen kokee, onko oikeuslaitos luotettava vai ei. Toki tämäkin on periaatteellisesti tärkeä, mutta varmasti suurimmat ongelmat kansalaisten mielestä ovat jossain muualla.

Olen samaa mieltä, että laista on kompromisseineen tulossa hyvä ja tämän kanssa sekä kansalaisten että tuomareiden on hyvä elää.

Ed. Lapintien ehdotuksesta: Olen tyytyväinen, että eduskunta ei yhdy näihin näkökantoihin, ja näillä lausumilla asia jonkin verran korjaantuu. Ovatpa nämä lapsuksia vai eivät, täällä selkeästi on lauseita, jotka hälventävät käsitystä parlamentaarista järjestelmästä. Ovat ne sitten

valiokunnan tai jonkun muun käsityksiä, ne on kuitenkin tänne kirjattu. Erityisesti itseäni närästäää vielä viittaus siihen, että se johtuu uuden perustuslain säännöksistä; heti halvennetaan jo uutta perustuslakia, ennen kuin se on tullut edes voimaan. Tietysti on murheellista, että vaikka eduskunta ei yhdy, valiokunnan mietintöön nämä jäivät. Tätä arvostelua ei sieltä pois saa.

⁹ **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan kannattaa ed. Annika Lapintien tekemiä muutosehdotuksia koskien mietinnön perustelujen tarkistamista. Haluan viitata täällä tänään ja myöskin perjantain täysistunnossa käytyyn keskusteluun.

¹⁰ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Edellisen kerran varsinaisesti tuomareiden nimityksistä käytiin keskustelua — tarkoitan edellistä hallituksen esitystä, en viime perjantaita — 26.5.87, jolloin käytiin keskustelua alioikeuden tuomareiden nimittämisestä. Kaivelin niitä papereja, joita silloin laadittiin niistä istunnoista. Siellä muun muassa viitattiin siihen, että tuomarinvirkaan pitäisi päästä myös muuallakin kuin tuomioistuinlaitoksessa palvelleen henkilön eli muutkin ansiot ja kokemus tulisi huomioida. Tältä osin hallituksen esitys on juuri sen suuntainen, kuin silloin aikoinaan näistä puhuttiin.

Täällä äsken kritisoitiin voimakkaasti korkeimman oikeuden nimittämistä ja sitä, että lakiin jätettiin vielä korkeimmalle oikeudelle sangeen voimakas rooli. Itse en enää ollut lakivaliokunnan jäsenenä silloin, kun mietintö on laadittu, mutta olen kuunnellut kymmeniä ja taas kymmeniä asiantuntijalausuntoja. Myöskin sen perusteella, mitä muuten olen seurannut, se mitä täällä valiokunnan puheenjohtaja Lax totesi, pitää paikkansa siltä osin, että korkein oikeus on viime aikoina muuttanut nimityskäytäntöä. Johtuuko se sitten siitä, että eduskunnassa muun muassa muutama vuosi sitten erittäin voimakkaasti arvosteltiin korkeimman oikeuden menettelyä? Itse en halua ottaa siihen lainkaan kantaa.

Täällä on arvosteltu myös lain sisältöä monilta osin, mutta itse pidän tärkeänä kuitenkin, että mietintö on jotakuinkin yksimielinen. Siellä on edustajien Myllyniemen ja M. Salon eriävät mielipide, jota pidän lähinnä eräänlaisena ilmaisuna, jolla ei ole mitään käytännön merkitystä, muuta kuin että oppositio saa nimensä ikään kuin esiin. Kuulin, että perjantaina tästä ei edes äänestetty.

Itselläni ei ollut mahdollisuutta olla täällä sen johdosta, kun kävin hakemassa autoani rosvojen perästä.

Arvoisa puhemies! Itse olen aikoinaan puuttunut hyvin voimakkaasti vapaamuurariuteen ja olen hyvin tarkasti lukenut myöskin eduskunnan oikeusasiamiehen asiasta tekemän päätöksen neljään eri kanteluun, kuten otsikossa puhutaan, joka on annettu marraskuussa 96. Sen kohdassa 4.7 mielestäni eduskunnan oikeusasiamiehen varsin ansiokkaasti käsitellyt asiaa nimenomaan esteellisuuden kannalta ja kiinnittänyt monella eri tavoin huomiota näihin asioihin. Tältä osin mielestäni on erittäin hyvä, että lakivaliokunnan mietinnössä nimenomaan kohdassa "Tuomareiden kelpoisuusvaatimukset" — ainakin, mikäli olen ymmärtänyt oikein tekstin — viitataan myös hyvin pitkälti eduskunnan oikeusasiamiehen tekemään ratkaisuun. Tässä ei ole lähdetty mainitsemaan vapaamuurariutta sinällään, mutta on puhuttu nimenomaan ristiriitaista keskustelua herättävistä yhdistyksistä, joissa tuomarit mahdollisesti ovat jäseninä. Mielestäni on ihan oikein, että todetaan näinkin voimakkaasti nimenomaan se, että läpinäkyvyyden takaamiseksi valiokunta katsoo, että tuomareiden on ilmoitettava myös tällaisten yhdistysten jäsenyyksistä.

Toki on myönnettävä, että kyse on ainakin tällä hetkellä laillisista yhdistyksistä. Emme tietenkään voi kieltää ketään kuulumasta niihin. Mutta kun kansalaisten keskuudessa elävät erittäin voimakkaat käsitykset siitä, että samaan veljeskuntaan kuuluvien jäsenten ollessa oikeudessa joko vastakkain tai jotain muuta vastaavaa, sillä saataisi olla merkitystä, tämä toteamus on mielestäni ihan oikein.

Kun itse en ole jäsenenä, haluaisin siteerata erästä kohtaa jäseneksi ottamisessa. En tiedä, onko sitaatti, jonka olen saanut käsiini, oikea. Mitään tietoa korkeammista looiseista, jäsenyyden asteista tai rituaaleista en ole saanut. Kun olin lakivaliokunnan jäsenenä, meille toimitettiin Suomen V. ja O.M. Suurloosin asiapapereita ja olen yrittänyt niitä tutkia uudelleen, mutta en, arvoisa puhemies, päässyt kyllä ihan selville siitä, onko minulle toimitettu tieto ensimmäisen asteen eli suomalaisen perusrapparin jäseneksi ottamisesta ihan paikkansa pitävää.

Arvoisa puhemies! Jos sallitaan, luen tämän. Ei tämä niin hirveän pitkä ole, mutta haluan tuoda sen eduskunnan pöytäkirjoihin nimenomaan myös siksi, että kansalaiset Internetin kautta lu-

kevat näitä asioita ja varmasti tämäkin lakiesitys tuomareiden nimittämistä koskevaksi lainsäädännöksi herättää ainakin jossakin vaiheessa keskustelua ja ainakin siinä tilanteessa, kun iltapäivälehdet tai julkinen sana muuten lähtevät arvostelemaan jonkun tuomarin toimintaa.

Arvoisa puhemies! Saamieni tietojen mukaan jäseneksiottamisrituaaleissa suomalaisen perusrapparin ensimmäisen asteen vala kuuluu näin:

"Omasta vapaasta tahdostani ja suostumuksellani täten ja näiden kautta juhlallisesti ja vilpittömästi vakuutan ja lupaan kaikkivaltiaan Luojan edessä ja tämän kunnia-arvoisen veljeskunnan läsnäollessa, että kätken ja pidän salassa enkä milloinkaan ilmaise muinaisaikaisen vapaamuurariuden salaisuuksia, sen salaisia tieteitä ja tapoja, jotka minulle on tiedotettu taikka tästä lähtien tiedotettaneen, ainoallekaan ihmiselle, paitsi oikeutetulle veljesmuurarille tai oikeutetun ja todellisen veljesmuurariloosin suojassa. En puhu niistä sellaisille, jotka vain kuulemani mukaan ovat niihin oikeutetut, vaan yksinomaan sellaisille, jotka todistavat oikeutensa todellisen koetellun tarkan tutkinnon tai laillisen muurarivakuutuksen kautta.

Edelleen vakuutan ja lupaan, että vastaan oikeisiin merkkeihin ja noudatan käskyjä, jotka todellinen ja oikeutettu veljesmuurariloosi tai sen jäsen minulle antaa, milloin valtaköyteni on käskyn pituinen ja merkit soveltuvat suorakulmaani.

Edelleen vakuutan ja lupaan, että tuen ja autan varattomia ja pulassa olevia veljesmuurareita, kun he puutteensa minulle ilmoittavat, mikäli he apua ansaitsevat ja sen antaa voin tuottamatta vahinkoa itselleni tai perheelleni.

Edelleen lupaan ja vakuutan, etten milloinkaan tieteni enkä ehdoin tahdoin vahingoita enkä petä veljesmuurariloosia enkä sen jäseniä vähemmässäkään määrässä enkä salli sitä toistenkaan tehdä, jos sen estää voin.

Tämän kaiken juhlallisesti ja vilpittömästi vakuutan ja lupaan empimättä ja ilman salaisia ehtoja tai mielen väisteitä. Jos tämän vakuutukseni rikon tahallani tai tieteni, revittäköön rintani vasen puoli auki ja heitettäköön sydämeni ja keuhkoni Josafatin laaksoon petolintujen raadeltavaksi. Uttakoon ja johtakoon minua Luoja järkähtämättömästi täyttämään tämän vakuutuksen."

Arvoisa puhemies! Tämän sisältöisenä minulle on toimitettu ensimmäisen asteen vakuutus. En tiedä, onko tämä vain isojen poikien leikkiä, mutta mielestäni, jos se on edes osittain totta, edus-

kunnan oikeusasiamies on ollut varsin oikeassa, kun hän on ratkaisunsa tehnyt. Tältä osin olen erittäin tyytyväinen siitä, jos lakivaliokunta on mietinnössään tämän näin arvokkaasti todennut.

Ed. Rauhala merkitään läsnä olevaksi.

¹¹ Oikeusministeri Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Edelleen pitää paikkansa se korkean tuomarin toteamus muutaman vuoden takaa, että sellainen tuomari, jolla on myös vapaamuurarivala, on vannonut yhden valan liikaa.

Tämä lainsäädäntö tuo nyt nimenomaisen selvitysvelvollisuuden vakinaista virkaa täytettäessä tuomarin sidonnaisuuksista. Itse tulkitsen niin, että tämän tyyppinen vala, jonka vapaamuurareiden väitetään tekevän, olisi ilmoitettava tässä yhteydessä. Se on luonteeltaan niin sitova ja muodostaa riippuvuutta, loukkaa tuomaritoimen puolueettomuutta, että se pitäisi tuossa yhteydessä ilmoittaa. Tämä on sinänsä muotoiltu samoin kuin muiden johtavien virkamiesten velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksistaan, ja sehän tuomareiden osalta tulee aika usein noudatettavaksi sikäli, että virkauralla edetessä aina, kun vakinaiseen virkaan nimitetään, myös jo istuvat tuomarit joutuvat sidonnaisuus selvitykset tekemään. Sitä kautta muutamassa vuodessa tavallaan suurin osa tuomarikunnasta kiertyy tämän ilmoittamisvelvollisuuden kautta.

Tähän on julkisessa keskustelussa valitettavan vähän kiinnitetty huomiota, mutta kyseessä on aika tärkeä uudistus, johon myös ed. Vistbacka kiinnitti huomiota, eikä kyse ole pelkästään vapaamuurareista, vaan huomattavan isoja sidonnaisuuksiahan on havaittu menneinä vuosina olleen esimerkiksi talouselämän suuntaan lähinnä pankkien keskeisissä luottamustehtävissä toimivilla. Tuomarit ovat ison osan tärkeistä juutuista tavallaan ohjanneet semmoiseen kulmaan, että he eivät olisi voineet niiden käsittelyyn osallistua, jos tiukasti pitää kiinni esteettömyysvaatimuksista.

¹² Henrik Lax /r: Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan puheenjohtajana haluaisin todeta nyt, kun loppukiireet valiokuntatyössä ovat takana ja rauha on laskeutumassa maahan, että kun kuun-

telin ed. Lapintien esityksiä, niin paitsi, että ne poistavat väärinkäsityksiä, ne itse asiassa selkeyttävät sitä viestiä, johon valiokunta on työssään pyrkinyt. Haluaisin vain tämän todeta, että ei jäisi epäilyksiä siitä, että tässä olisi joitakin, sanoisiko, valiokunnan sisäisiä ristivetoja.

¹³ **Matti Saarinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin hyvän puheenvuoron johdosta tuli vain mieleen, mihin se sitten johtaa, että jonkinlaiset jääviydet, esteellisyydet tai sidonnaisuudet rekisteröidään. Voiko esimerkiksi vapaamuurarijärjestön jäsenyys olla esteenä hoitaa tuomarin virkaa? Tässä tulee kyllä aika suuria ongelmia. Tai mitkä järjestöt ovat sellaisia, jotka johtavat esteeseen toimia tuomarina, ja mitkä voidaan hyväksyä? Onko tästä mitään näkemystä?

¹⁴ **Pentti Tiisanen /vas**: Arvoisa rouva puhemies! Sekä ed. Vistbackan että ministerin kannanotot jääviyden selvittämiseksi ovat arvokkaita. Se, että siitä syntyy ongelmia, mihin ed. Saarinen viittasi, miten edetään, on tietysti myös haaste, joka pitää selvittää. Pääasia, että tiedämme ne.

Halusin käyttää puheenvuoron nimenomaan sen takia, että 1.3. voimaan tuleva ympäristönsuojelulaki sekä vuoden alusta voimassa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki molemmat suuntaavat yhä enemmän prosesseja tuomioistuimille, tässä tapauksessa ennen muita hallinto-oikeuksille ja Vaasan hallinto-oikeus joutuu erityisesti temppeleinharjalle. Ajan mittaan myös käräjäoikeuden tehtävät tulevat lisääntymään muun lainsäädännön kehittymisen kautta. Näin ollen on hyvin tärkeää, että muun muassa mainitut jääviydet ja sitoumukset selvitetään ja myös tietysti koko tuomareiden nimitysprosessi on läpinäkyvä.

¹⁵ **Oikeusministeri Johannes Koskinen**: Arvoisa puhemies! Sidonnaisuushan vaikuttaa kahda kautta. Ensinnäkin kun se on nyt tulevaisuudessa listattu selkeämmin, mitä tehtäviä tuomareilla on, voidaan yksittäisissä jutuissa katsoa, missä tällainen potentiaali, mahdollinen jääviys tulisi vastaan. Mutta vielä tärkeämpi taitaa olla se tapa, joka näkyy vaikuttaneen valtioneuvoston jäsenten vastaavan tyyppisten sidonnaisuuksien ilmoittamisessa. Käytäntöhän on johtanut siihen, että ministerit lähes poikkeuksetta luopuvat sen

kaltaisista tehtävistä, joissa on pienikin epävarmuus siitä, että joutuu jääväämään itseään tai tulee semmoinen kuva, että saattaisi jotakin talouselämän tahoja tai organisaatiota suosia tehtäväänsä jonkin jäsenyyden vuoksi.

¹⁶ **Seppo Kanerva /kok**: Arvoisa puhemies! Tuolla huoneessani kuulin ed. Vistbackan puheesta pätkän ja päätin tulla tänne heti. Enpä ole niin pölhöä puhetta aikoihin kuullut. Tämä rinnan repiminen jnp., heittäminen Josafatinlaaksoon, tämmöistä tiernapoikajuttua suunnilleen. (Ed. Vistbackan välihuuto) — Sinäkö sen tiedät vai minä, joka on 25 vuotta ollut siellä? Olisit minulta tullut kysymään, ei tarvitsisi höpöttää.

Puhemies (koputtaa): Istunnossa ei sinutella!

Puhuja: Asia on selvä, arvoisa puhemies!

Siinä oli eräs kohta, että oletko valmis auttamaan veljeä, jos hän avun ansaitsee ja sinulla on, millä auttaa. Eihän siinä ole mitään pahaa. Nimitäin sellainen, joka on rikollinen, ei ansaitse apua. Se on aivan sama, onko kyseessä rotaryklubi, leijonaklubi, Helsingin Suomalainen Klubi tai jokin muu tällainen. Itsekin olen noin 35:n eri yhdistyksen jäsenenä, että oikeastaan niitä ei taida paljon olla semmoisia, missä en olisi. En minä näe tässä mitään erikoisempaa.

Valitettavasti ed. Vistbacka ei ottanut esille sitä asiaa, mikä lopussa sanotaan sielläkin ihan samoissa papereissa, että siinä valtakunnassa, missä te olette, teidän tulee olla kuuliaisista alaisista ja sopeutua sen maan lakeihin.

¹⁷ **Raimo Vistbacka /ps**: Arvoisa puhemies! Ehkä kaksi minuuttia ei olisi paikalta riittänyt.

Haluaisin todeta ed. S. Kanervalle, että minähän itse sanoin, että en tiedä, mikä on totta, mutta minun saamissani papereissa luki nimenomaan sillä tavoin. Jos ed. S. Kanerva on lukenut lehtiä ja tutustunut eduskunnan oikeusasiamiehen neljään kanteluun tekemään päätökseen, ratkaisuun, uskoisin, että ehkä ed. S. Kanerva miettisi hieman, mitä sanoo. Saattaa olla, että ed. S. Kanerva on sellaisessa loosissa, ettei siellä ole tällaista tapahtunut. Minä en tiedä sitä, niin kuin olen useaan kertaan sanonut, en ole ikinä käynytkään yhdessäkään loosissa, mutta tämäkin ote, jonka luin täällä, on ollut eräässä julkaisussa. Jos se pitäisi paikkansa, mitä ed. S. Kanerva äsken sanoi, sehän olisi tyrmätty ja sanottu, että näin ei

ole, mutta niinhän ei tehty, kun se oli eräässä aikakauslehdessä. Tältä osin, ed. S. Kanerva, minä en usko teitä. Sen olen kuullut kyllä, mitä te lo-pussa sanoitte. Hehän ovat hyvin isänmaallisia niin kuin ed. S. Kanervakin on, eihän se sitä to-dista, mutta vakuutus tarkoittaa mielestäni sitä, että veli auttaa veljeä ohi tavallisen köyhän kan-san.

Ed. Karjula merkitään läsnä olevaksi.

18 Seppo Kanerva /kok: Arvoisa puhemies! En halua enää lisätä, kun ed. Vistbacka ei näyttänyt ymmärtävän sitä, että jos toinen ei ansaitse apua, ei häntä auteta. Halusin todeta vain sen, että kaut-ta maailman sivun, niin kauan kuin minä tiedän, tässäkin salissa on aina ollut useita muurarijär-jestöihin kuuluvia ja on tänä päivänäkin, ei sen puoleen. Se on tietenkin vihattu järjestö, koska fasistit ja sosialistit eivät sitä kannata, Stalin ja Hitler eivät sitä hyväksyneet. Se on sinne demo-kratian keskivaiheille kuuluva, ihan tavallinen järjestö järjestöjen joukossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

6) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 37 lu-vun 12 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 154/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 2/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi valtion talousar-viosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 188/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 1/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi valtion liikelai-toksista annetun lain 3 §:n ja 8 §:n 1 mo-mentin muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 4/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 2/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi tietosuojalauta-kunnasta ja tietosuojavaltuutetusta anne-tun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 176/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 189/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi kunnan kiinteistöinsinööristä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 180/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 1/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laeiksi valmiuslain, puolustustilalain ja pelastustoimilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 186/1999 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 1/2000 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetystä ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä, ehdotan menetettäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä puolustusvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos puolustusvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljестä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Tämän jälkeen tehdään päätös toisesta ja kolmannesta lakiehdotuksesta, jotka voidaan hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys Latvian kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 192/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 2/2000 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee tehdyn sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Lakiehdotuksesta on lisäksi päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voi hyväksyä jätettäväksi lepäämään, ja se on rauennut, jollei sitä ole kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Ehdotan näin ollen meneteltäväksi seuraavasti:

Kun lakiehdotus ja sopimus muodostavat yhden kokonaisuuden, lakiehdotuksesta tehtävä päätös merkitsee vastaavaa päätöstä myös sopimuksen osalta. Jos lakiehdotus siis hyväksytään, katsotaan myös sopimus hyväksytyksi. Jos lakiehdotus taas raukeaa, katsotaan sopimus hylätyksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus katsotaan hyväksytyksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laeiksi vakuutuskasalain ja eläkesäätiölain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 136/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 3/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys panostajalain

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 169/1999 vp
Työasiainvaltiokunnan mietintö TyVM 1/2000 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan vaalisäännöksi

Ainoa käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 3/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 5/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 § ja 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 5 ja 6 § ja 5 §:n edellä oleva väliotsikko, 7—13 § ja 7 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Puhemies: Eduskunta päättäneen, että eduskunnan vaalisääntö julkaistaan säädöskokoelmassa.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntöksi

Ainoa käsittely

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 7/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asias-

ta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

